

KOVÁCSNÉ ANTAL ANITA*

KKV FEJLESZTÉSI POLITIKA 2007 ÉS 2013 KÖZÖTT

I. VÁLLALKOZÁSFEJLESZTÉSI POLITIKA

A gazdaságpolitika részeként megjelenő vállalkozásfejlesztési politika elsősorban a KKV-k gazdasági szerepének, versenyképességének javítására irányul. A vállalkozásfejlesztés kormányzati oldalról két területen valósul meg:

- a vállalkozás működési környezetének (gazdasági környezet, jogi szabályozás) javításán, fejlesztésén, illetve
- magának a vállalkozásnak a fejlesztésén (konkrét programokon) keresztül.

Lényeges, hogy a hazai kis- és középvállalkozások megerősítésére, versenyképességük javítására a kormány hosszú távú, ciklusokon átívelő stratégiát dolgozzon ki, függetlenül az adott kormányzati időszak esetleges politikai befolyásoltságától.

Megállapíthatjuk, hogy tökéletesen jól működő KKV fejlesztési politika nem működtethető egy nemzetgazdaságban sem, hiszen a gazdaságpolitikának a vállalkozások támogatása mellett egyúttal más szempontokat is érvényre kell juttatnia. Fontos azonban, hogy ezen kereteken belül az alkalmazott fejlesztési eszközök a leghatékonyabban járuljanak hozzá a KKV-k helyzetének javításához.

Ha az uniós viszonylatokat is megvizsgáljuk, látható, hogy egységes vállalkozásfejlesztési rendszerről nem beszélhetünk. Egyrészt az említett okok miatt sem, továbbá azért sem, mert az egyes országok gazdasági helyzete, fejlettsége is eltérő lehet. Ezen túl időszakonként más és más prioritások kerülhetnek előtérbe. Így adott időszakban és adott országot tekintve sajátos vállalkozásfejlesztési politikával

* BGF Pénzügyi és Számviteli Főiskolai Kar Zalaegerszegi Intézete, Pénzügyi Tanszéki Osztály, főiskolai tanársegéd.

találkozhatunk, amelyben eltérő eszközök bizonyulhatnak hatékonyak. Tanácsolható azonban felhasználni a korábbi időszakok és más országok tapasztalatait, valamint érvényesíteni azokat a fejlesztéspolitikai elemeket, amelyek általánosan, ország és időszak specifikumoktól mentesen is kiemelhetők (pl. adminisztrációs és adóterhek csökkentése, alacsony költségű és gyors vállalkozásalapítási lehetőség). A fent elmondottak indokolják, hogy az EU részéről is csak ajánlás formájában fogalmazódtak meg vállalkozáspolitikára vonatkozó elvek.

A vállalkozásfejlesztési politika kialakítása során a kormányzat legfontosabb feladata, hogy meghatározza, hol és milyen eszközökkel avatkozzon be a vállalkozások fejlesztése érdekében. Általános alapelvként kell érvényesülnie annak, hogy a beavatkozás azokon a területeken legyen indokolt, ahol a piac saját eszközökkel nem képes adott hiányosság megszüntetésére megoldást nyújtani. Ezzel elkerülhető az állam kizorító hatása, illetve egyes programok kihasználatlansága. Olyan fejlesztési politikára van szükség, amelynek komplexen alkalmazott pénzügyi és nem pénzügyi eszközei a megcélzott vállalkozói réteg (a KKV-k) legszélesebb köréhez eljuttathatók, a vállalkozók részéről kihasználhatók.

A hazai vállalkozásfejlesztési politika a kormányzat vállalkozásfejlesztési tevékenységének elveit és az azokra épülő irányvonalat foglalja magában. Ennek keretében aktív fejlesztési tevékenység a rendszerváltás utáni időszakban kezdődött meg (1. 1. táblázat).

A vállalkozásfejlesztésben a vállalkozások pénzügyi támogatása többféle programon keresztül valósul meg. Ezek a következő kategóriákba sorolhatók:

- finanszírozási konstrukciók (Mikrohitel Program, Mikrohitel Plusz, Széchenyi kártya, „Sikeres Magyarországért” Vállalkozásfejlesztési Hitelprogram, Lánchíd Faktoring Program);
- tőkeprogramok (Corvinus Rt., Corvinus Első Innovációs Kockázati Tőkealap, Kisvállalkozás-fejlesztő Pénzügyi Rt., Beszállítói Befektetői Rt., Informatikai Kockázati Tőkealap-kezelő Rt., MFB Rt. tőkejuttatásai);
- pályázatok (az NFT I. Gazdasági Versenyképesség Operatív Programjában (továbbiakban: GVOP) meghirdetett kis- és középvállalkozói prioritásának keretében uniós társfinanszírozással, továbbá a Széchenyi Vállalkozásfejlesztési Programon keresztül, a tőzsdére készülő cégek támogatására teljes mértékben a magyar költségvetésből finanszírozottan kis- és középvállalkozói célelőirányzatból).

1. táblázat

A KKV-k állami ösztönzésének jogszabályi kerete Magyarországon¹

Év	Jogszabály formája	Megjegyzés
	<i>Kormányrendeletek</i>	
1990	78/1990. (XI.1.) Országos Kisebbségi Kisebbségi Iroda hatásköréről, szervezetéről és működéséről	Hatályon kívül helyezte: 13/1995. (II. 10.) kormányrendelet 1. §., hatálytalan 1995. II. 10-től.
1992	67/1992. (IV. 14.) kormányrendelet az ipari és kereskedelmi miniszter feladatairól és hatásköréről	Hatályon kívül helyezte: 149/1994. (XI.17.) kormányrendelet 9. §. (2), hatálytalan 1994. XI. 25-től.

¹ Forrás: saját szerkesztés.

1. táblázat (folytatás)
A KKV-k állami ösztönzésének jogszabályi kerete Magyarországon

Év	Jogszabály formája	Megjegyzés
<i>Kormányhatározatok</i>		
1994	2040/1994. (V. 3.) A kormány középtávú kis- és középvállalkozás-fejlesztési koncepciójáról	Hatályon kívül helyezte: 1067/2004. (VII. 8.) kormányhatározat, hatálytalan 2004. VII. 08-tól.
1996	2146/1996. (VI. 13.) A kis- és középvállalkozások fejlesztésének koncepciójáról	
1997	1045/1997. (IV. 29.) A kis- és középvállalkozások fejlesztése érdekében szükséges egyes kormányzati teendőkről	Hatályon kívül helyezte: 1062/2001. (VI. 26.) kormányhatározat, hatálytalan 2001. VII. 01-től.
1998	1161/1998. (XII. 17.) A mikro-, kis- és középvállalkozások fejlesztésének középtávú stratégiájáról	Hatályon kívül helyezte: 1067/2004. (VII. 8.) kormányhatározat, hatálytalan 2004. VII. 08-tól.
2002	1141/2002. (VIII. 16.) A Széchenyi Terv pályázati rendszerének működtetésével kapcsolatos időszerű teendőkről	
	1213/2002. (XII. 23.) A Széchenyi Vállalkozásfejlesztési Programról	Hatályos.
<i>Törvények</i>		
1998	XXXIV. A kockázati tőkebefektetésekről, a kockázati tőketársaságokról, valamint a kockázati tőkealapokról	Hatályon kívül helyezte: 2005. CLXXXVI. törvény 181. § b) kormányhatározat, hatálytalan 2000. I. 01-től.
1999	XCV. A kis- és középvállalkozásokról, fejlődésük támogatásáról	Hatályon kívül helyezte: 2004. XXXIV. tv. 20. §. (2). Hatálytalan a Magyar Köztársaságnak az Európai Unióhoz történő csatlakozásáról szóló nemzetközi szerződést kihirdető törvény hatálybalépésének napjától.
2004	XXXIV. A kis- és középvállalkozásokról, fejlődésük támogatásáról	Hatályos.
2005	CLXXXVI. a tőkepiacról szóló 2001. évi CXX. törvény módosításáról	Hatályos, a kockázati tőkebefektetések jelenlegi szabályozását a tőkepiaci törvény tartalmazza.

Egyéb főbb, jogszabálynak nem minősülő, vállalkozásfejlesztéshez kapcsolódó dokumentumok:

- a kormány négyéves (1999-2002) mikro-, kis- és középvállalkozásokat segítő stratégiája;
- a kormány középtávú (2003-2006) kis- és középvállalkozás-fejlesztési stratégiája.

A vállalkozáspolitikai sajátos és egyre inkább kiemelt területe a kockázati tőkefinanszírozás ösztönzése. A kormány először a 2146/1996. kormányhatározatában emelte ki hangsúlyozottan e terület fejlesztésének szükségességét. Ennek szervezeti, pénzügyi feltételei kialakítása érdekében mondta ki, hogy fel kell gyorsítani a kockázati tőketársaságok működését szabályozó törvény kidolgozását, a tőketársaságok megerősödésének előmozdítására meg kell vizsgálni, hogy mennyiben indokolt a kockázati tőkebefektetésből származó tőkenyeresség adómentesítése, illetve a tőkevesztés tőkenövekményből vagy jövedelemből való leírás lehetőségének biztosítása.

Az 1045/1997. kormányhatározat elsősorban a közép- és kisvállalkozások tőkeellátottságának javítása, piaci lehetőségeinek bővítése érdekében a belföldi vállalkozások kiemelten a környező országokba irányuló tőkebefektetések elősegítése miatt szorgalmazta egy olyan tőketársaság (pénzalap) létrehozását, mely a külföldi befektetésekben a magyar társaságok tőkéjét kiegészítve, tulajdonostársként vesz részt. A kockázati tőketársaságban való állami részvétel biztosítása érdekében az 1998. évi költségvetési tervezőmunkák során meg kellett határozni azokat a konkrét területeket és célokat, amelyeket tőkebefektetése révén az állam támogatni kívánt. A kis- és közép- és vállalkozások felé irányuló kockázati tőkebefektetés érdekében szükségesnek tartotta megvizsgálni, hogy a befektetésekhez a Hitelgarancia Rt. milyen feltételekkel vállalhat garanciát.

Az 1161/1998. kormányhatározat az innovatív kis- és közép- és vállalkozások tőkéhez jutása, valamint a regionális projektek elősegítése céljából tartotta szükségesnek megteremteni a kockázati tőkealapokban a kisebbségi állami tulajdonosi részvétel lehetőségét.

A kormány négyéves (1999-2002) KKV stratégiája a gyors növekedésre képes, innovatív kisvállalkozások számára hangsúlyozta lehetővé tenni a kockázati tőke igénybevételét. Kiemelte, hogy a közép- és kisvállalkozói kör versenyképességének javításában nagyobb szerepet kell kapnia a tőkepiaci eszközök közül főként a kockázati tőkének. Az induló és a mikro- és vállalkozások finanszírozási lehetőségeinek javítása érdekében indokoltnak tartotta az innovatív kis-, közép- és vállalkozások tőkéhez jutását, valamint a regionális projektek elősegítése céljából a kockázati tőkealapokban a kisebbségi állami tulajdonosi részvétel lehetőségének megteremtését.

A középtávú (2003-2006) kis- és közép- és vállalkozás-fejlesztési stratégiában az eszköztár között kiemelt hangsúlyt kaptak a tőkepótló programok, ennek alapján több állami tulajdonú, kockázati tőke típusú tevékenységet végző vállalkozás folytatott érdemi munkát (l. tőkeprogramoknál felsoroltak), ezek mellett az MFB Rt. Kis- és Közép- és vállalkozás-fejlesztési Tőkebefektetési Programja biztosít tőkeforrást.

A vállalkozások fejlesztésében számottevő forrásfelhasználásra 2004-es uniós csatlakozásunk következményeképpen adódott lehetőség, ekkortól a strukturális alapok forrásaira is jogosultságok kaptunk. Ezek pályázati úton történő lehívhatósága érdekében készült el a Nemzeti Fejlesztési Terv (NFT I.) és ennek alapján a támogatások jogi keretét jelentő Közösségi Támogatási Keret (KTK). A 2004-2006-os időszakra vonatkozóan a strukturális alapokból 508,9 milliárd forint fejlesztési támogatásra lettünk jogosultak.

A kormány vállalkozásfejlesztési prioritásai az NFT I. keretében a GVOP-n belül öltének testet, melynek kialakításáért a Gazdasági és Közlekedési Minisztérium (GKM) volt felelős, végrehajtását 2006. július 1-től a Nemzeti Fejlesztési Ügynökség felügyeli. Az OP a strukturális alapok közül az Európai Regionális Fejlesztési Alap-

ból kapja a fejlesztési forrásokat. A GVOP költségvetési kerete a 2004-2006 közötti időszakban több mint 154 Mrd Ft, melynek felhasználási területei a következők:

1. beruházásösztönzés;
2. kis- és középvállalkozások támogatása;
3. kutatás-fejlesztés, innováció;
4. információs társadalom- és gazdaságfejlesztés.

Az OP az összes fejlesztési forrásból második legnagyobbként (a HEFOP mögött) 22,49%-os aránnyal részesedik. Ebből a szerződéssel lekötött projekt értéke a vizsgált időpontig (2006. augusztus 27-ig) a teljes fejlesztési forrás 64,23%-a, a már megítélt támogatás pedig 68,89%-a.

2. táblázat

A GVOP forrás összetétele 2004-2006 között (Mrd Ft)¹

Megnevezés	Strukturális Alapok forrása	Magyarországi forrás	Összes forrás
GVOP	109,4	45,2	154,6
Összes OP	508,9	178,6	687,4

A GVOP vizsgált második, legnagyobb súlypontú prioritása a hazai KKV-k uniós piacon való helytállását, a versenytársak melletti érvényesülését hivatott segíteni három fontos terület: a KKV-k technológiai modernizációja, menedzsmentjük fejlesztése és együttműködések ösztönzése révén.

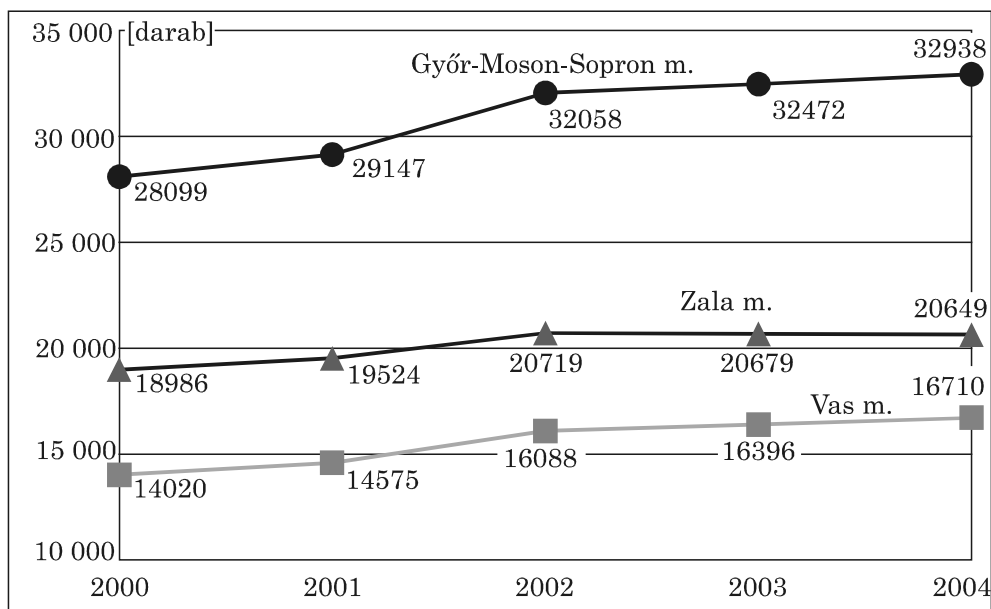
II. GVOP 2. KIS- ÉS KÖZÉPVÁLLALKOZÁSOK FEJLESZTÉSE CÉLKITŰZÉSHEZ KAPCSOLÓDÓ PÁLYÁZATOK ÉRTÉKELÉSE ÉS TAPASZTALATAI ZALA MEGYÉBEN

Vállalkozások helyzete Zala megyében

Adott területen működő vállalkozások száma és jellege összefügg azzal, milyen a kérdéses térség infrastrukturális ellátottsága, milyen mértékű konkurenciával találják magukat szembe az induló vállalkozások, illetve milyen ágazatok számára alkalmas a térség.

A megye regisztrált gazdasági szervezeteinek köre 2000-től folyamatosan bővült, 2006-ban már több mint 41 ezerre emelkedett. Ehhez mind az egyéni mind a társas vállalkozások hasonló arányú növekedése vezetett, ami kiegyensúlyozott vállalati kultúrát jelez.

¹ Forrás: www.nfh.hu

1. ábra

Működő vállalkozások száma a Nyugat-Dunántúli régióban, 2000-2004 (db)¹

3. táblázat

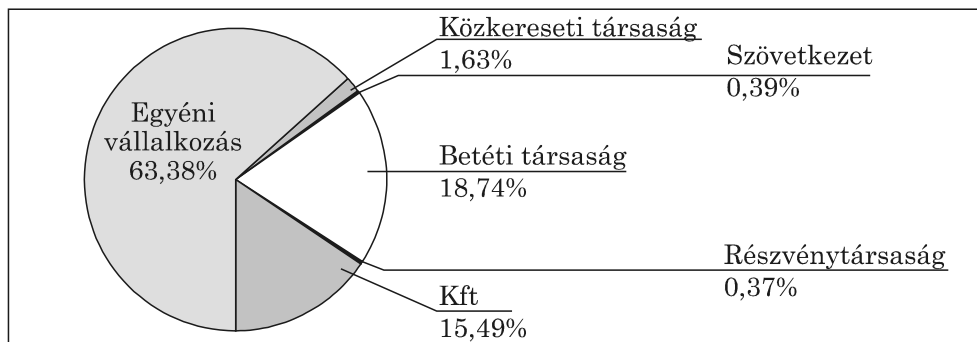
Ezer lakosra jutó működő vállalkozások száma a Nyugat-Dunántúli régióban, 2000-2004 (db)²

Megye	2000	2001	2002	2003	2004
Győr-Moson-Sopron	65	67	73	74	75
Vas	52	54	60	61	63
Zala	63	65	69	70	70

A megye az egy főre jutó GDP rangsorában 1839 E Ft-tal a 6. helyen áll (Győr-Moson-Sopron megye a 2. (2336 E Ft), Vas megye a 4. (2039 E Ft)). A működő vállalkozások többsége a kisebb méretű kategóriákból került ki, 2004-ben 84%-uk egyéni vállalkozó, betéti, illetve közkereseti társaság.

¹ Forrás: www.portal.ksh.hu

² Forrás: www.portal.ksh.hu

2. ábra
Működő vállalkozások összetétele gazdálkodási forma szerint Zala megyében, 2004¹

Az aprófalvas településszerkezetű Zala megye kiváló termőhelyi és természeti adottságokkal rendelkezik, a gyümölcs, szőlő- és zöldségtermesztés, illetve a termőfőntájra alapozott agrár környezetvédelmi természetben az első között szerepel. Ez az adottság azonban az uniós támogatási rendszer anomáliája miatt nem volt kihasználható, így a mezőgazdaság szereplői az uniós csatlakozás legnagyobb veszteseként jelentős pozícióvesztést szenvedtek el, illetve tönkrementek vagy megszűntek a megye élelmiszer-ipari feldolgozó üzemei. Ennek következtében az elmúlt években a megye gazdasági tevékenysége eléggé beszűkült.

Zala megye a Nyugat-Dunántúli régió részeként öt, megyeként három országgal határos, ami kedvez a kereskedelmi vállalkozásoknak, hiszen még nagyobb felvevőpiacot tudnak elérni. A kereskedelem szerkezete azonban kétpólusú: vannak egyrészt a mikro-, kis- és középvállalkozások, melyek kevés tőkével rendelkeznek és gyenge a jövedelemszerző képességük, másrészt pedig vannak a tőkeerős bevásárlóközpontok, melyek jelentős versenyelőnyre tettek szert.

Nehezíti tehát a helyzetet a térségben a multinacionális kereskedelmi cégek jelenléte, amely korlátozza vagy éppen kizárja a kis- és középvállalkozói termékek elosztó rendszerbe való bejutását. A multinacionális vállalatok egymással versenyeznek a megrendelésekért, a kieleződött piacon egyre jobb és jobb termékeket kell bevezetni ahhoz, hogy megállják a helyüket a társaságok a vevőkért folytatott küzdelemben. Ilyen körülmények között felértékelődik a kis- és középvállalatok szerepe, amelyek fejlesztése komoly teher valamennyi magyarországi régió számára. Az egyre szélesedő nemzetközi versenyben ugyanis mind nehezebben maradnak talpon a kicsik, akik ráadásul gyakran tőkehiánnyal küzdenek. Gond még a kooperáció alacsony szintje, s a hozzáadott érték arányán is kellene javítani. Az utóbbi időben azonban Zala megyében is érezhető tendencia a főleg összeszerelő gyártási tevékenységet végző multinacionális vállalkozások kivonulása a térségből.

Összességében elmondható, hogy a működő vállalkozások többsége a kereskedelem, javítás (22%), valamint az ingatlanügyletek, gazdasági szolgáltatások (22%)

¹ Forrás: www.portal.ksh.hu

területén működik. Jelentősebb még az építőiparban (11%) illetve a feldolgozóiparban (10%) munkálkodó vállalkozások száma.

Nyugat-Dunántúl határ menti régió, ezért rendkívüli jelentősége lenne a környező országokkal és azok hazánkhoz közeli térségeivel való együttműködésnek. Nyugat-Európa közelsége miatt a többi megyével összehasonlítva jelentős nagyságú tőke áramlott a térségbe. Sok a külföldi érdekeltségű (tulajdonú) vállalkozás. A megyék rangsorát tekintve Zala 2004-ben a 6. legnagyobb tőkevonzó képességgel, a külföldi tőke összegét tekintve a 9. hellyel rendelkezett. Megjegyzendő azonban, hogy a Nyugat-Dunántúli régió részeként Győr-Moson-Sopron és Vas megye is megelőzi.

4. táblázat
Külföldi érdekeltségű vállalkozások néhány jellemzője Zala megyében, 2000-2004¹

Külföldi érdekeltségű vállalkozások...	2000	2001	2002	2003	2004
...száma (db)	864	812	789	721	681
...külföldi tőkége (Mrd Ft)	31,9	32,2	34,8	40,8	41,8

Zala megye kitörési pontjai között említhető elsősorban a természeti adottságokra alapozott idegenforgalom, a termál- és gyógyturizmus és a wellness. Lenne lehetőség a vadászturizmus, a halászat, a lovas turizmus és borutakkal kapcsolatban komplex nagy programok kidolgozására. Az alternatív energia három fontos területen használható ki: a földhő (a termálvíz hasznosítása), a biomassza (60 ezer hektár rét, legelő hasznosítása), illetve az árunövény termelés. Mindezek uniós forrásokat hozhatnak Zala megyébe.

GVOP 2. pályázatok értékelése Zala megyében

Kutatási módszertan

Az adatok feldolgozása a GVOP 2. célkitűzésében szereplő megítélt támogatással rendelkező pályázatokhoz kapcsolódott, amelynek száma a 2006. augusztus 27-i állapot szerint 207 db volt. Ebből 143 pályázó (közel 70%) került megkeresésre. A megkeresett pályázók 84%-a válaszolt a feltett kérdésekre, 23 pályázót nem sikerült elérni, illetve nem kívánt választ adni. A válaszadók 14%-a felmondta szerződését, illetve nem kívánja lehívni a megítélt támogatás összegét. Összességében a GVOP 2. Zala megyei megítélt támogatással rendelkező projektek 50%-a került a vizsgálati mintába. A célkitűzés egyes alpontjaihoz tartozó projektek vizsgálati mintán belüli aránya azonos a GVOP 2. Zala megyei alapsokaságbeli arányával:

2.1. Műszaki-technológiai háttér fejlesztése:93%,
2.2. Vállalkozói kultúra és ismeretek fejlesztése:6%,
2.3. Együttműködés fejlesztése a vállalkozói szektorban: 1%.
Megvalósult mintanagyság: 120 darab,
Vizsgálati mintanagyság (hatályos projektek): 103 darab.

¹ Forrás: www.portal.ksh.hu

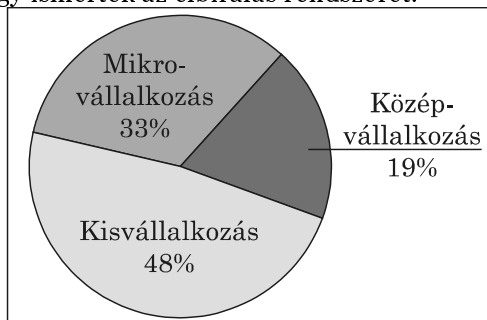
Az empirikus vizsgálat fő adatgyűjtési módszere: telefonos megkeresésen alapuló, standard kérdőíves adatfelvétel. A kérdőív 16 fő kérdést, alkérdésekkel együtt összesen 20 kérdést tartalmazott, döntően zárt és válaszalternatívákat kínáló, kisebb részben nyitott kérdéseket foglalt magában. *Az adatfelvétel időpontja:* 2006. szeptember 15-től – október 04-ig.

A kutatás eredményei (a hatályos projektek alapján)

A pályázatok többségét (85,44%-át) pályázatírásra szakosodott szervezettel, személylyel írták a vállalkozások, elsősorban a pályázat nyeresi esélyének növelése, illetve hozzáértés hiánya, tapasztalatlanság miatt. Többségük megyén kívüli szervezetet választott ki a feladatra, döntően a pályázatíró megkeresésére reagálva. A külső pályázatírók többsége (63,64%-a) egyúttal a pénzügyi elszámolást is vállalta. Azoknál a vállalkozásoknál, ahol az elszámolás lebonyolítására nem kötöttek szerződést, nehézségekbe ütközött ennek a feladatnak a megoldása. Általában elégedettebbek is voltak azok a vállalkozások, ahol a pályázat írója a pályázattal kapcsolatos valamennyi teendőt ellátta.

A pályázók többsége (57,28%-a) úgy nyilatkozott, hogy tisztában volt a pályázat értékelési rendszerrel. Akik viszont nem, azok általában arra hivatkoztak, hogy a pályázatukat külső céggel írták, így az elkészítési folyamatban nem kellett effektíve részt venni, csak a megfelelő adatokat, bizonylatokat rendelkezésre bocsátani. A külső szervvel, személylyel megíratott pályázatok magas arányához képest összességében többen számoltak be arról, hogy ismerték az elbírálás rendszerét.

A pályázók nagy része kisvállalkozás, de arányaiban sok mikrovállalkozás is sikeres pályamunkát adott be, vagyis a kiírt programok a valóban kicsi vállalkozások számára is viszonylag elérhetőnek mondhatók. A vállalkozás mérete és a megítélt támogatás mértéke arányosnak tekinthető (kisebb vállalkozás kevesebb beruházási érték alapján kisebb megítélt támogatásban részesült), egy-két kiugró esetet kivéve. A pályázók többsége ebbe a körbe tartozóan jelezte, hogy a pályázathoz kapcsolódó költségelemek a megítélt támogatás összegének nagy részét lefedték.

3. ábra
Zala megyei pályázatok vállalkozói kategóriák szerint¹

A pályázók többsége a kereskedelem, javítás, a feldolgozóipar és építőipar gazdasági ágakhoz tartozott. Jelentősebb számú projekt érkezett még az ingatlanügyletek, gazdasági szolgáltatások kategóriában működő vállalkozásoktól. Ezek a hangsúlyok a megyében működő vállalkozások gazdálkodási ágak szerinti felosztásának is megfelelnek, bár nem egészen ebben a sorrendben. A vállalkozások többsége a végzett fő tevékenységéhez kapcsolódó fejlesztéshez pályázott, két esetben attól eltérő területre kívánta a megítélt támogatást felhasználni.

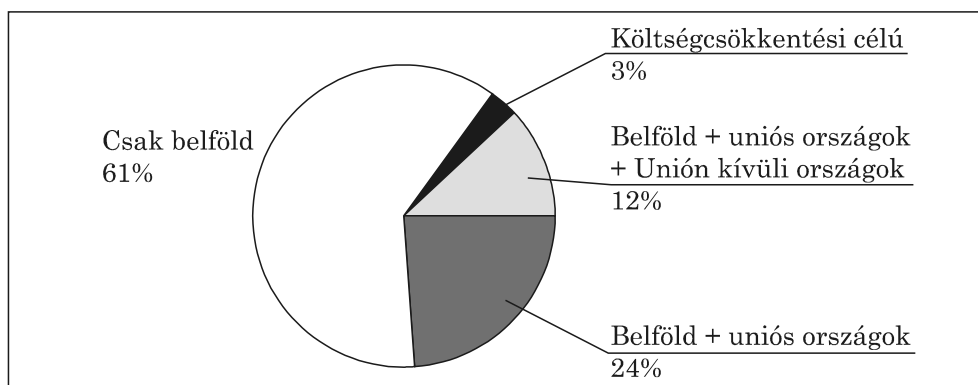
¹ Forrás: saját statisztika

A kapott támogatás az egyes projektek összköltségét 25% és 50% közötti tartományban finanszírozta. Döntő többségében annak felét, közel 7%-ban 25%-át, illetve 35%-át jelentette. Jellemzőbben fordul elő még a 30%, 40% és 45%-os támogatási arány. A teljes megvalósult beruházási értéket tekintve átlagosan 39%-os GVOP-s támogatási hányadról beszélhetünk.

A pályázatokhoz kapcsolódó saját forrást általában készpénzzel (számlapénzzel) oldották meg a pályázók. Ezek elsősorban az ISO minősítés megszerzésére irányultak (az összes vizsgált pályázat 46%-ában), viszonylag alacsony (hosszávetőleg 2 M Ft alatti) összköltséggel. Körülbelül 18%-ban a készpénz (számlapénz) mellett hitel igénybevétele is sor került. Itt ingatlanépítés és/vagy gépbeszerzés, valamint új technológia, technológiai fejlesztés kategóriákat lehet említeni, összköltséget tekintve 10 millió Ft-tól a 100 millió Ft-ig terjedő tartományon belül. Három esetben csak hitelből, egy esetben gép beszámítással került sor a saját rész biztosítására. A teljes megvalósult beruházási értéket tekintve átlagosan 61% körüli saját forrás felhasználás történt.

A projektek többségéhez (37,86%) nem kapcsolódott munkahelyteremtés, aminek oka az, hogy a pályázatok nagy hányada minőségirányítási rendszerek bevezetésével és tanúsításával kapcsolatos támogatás elnyerésére irányult. A további pályázatok esetében általában 1, illetve 2 fő munkavállaló felvételére került sor. Jelentősebb számmal jelölték meg még a pályázók az 5 fős létszámbővítést.

A benyújtott pályázatok többségén keresztül megvalósuló fejlesztés belföldön eredményezhet árbevétel-növekedést. Ebben a kategóriában átlagosan 10% körüli bevétel-növekedést várnak, két extra esetben 80%, illetve 200%-os növekedés is megjelölésre került. A pályázók közel negyede a hazai mellett uniós célpiacon is megjelölt lehetséges értékesítési helyként. Néhány esetben bevétel-növekedés helyett költségcsökkentést prognosztizálnak, amelyet például bérelt gépek használata helyett saját tulajdonú gépek működtetésével próbálnak elérni.

4. ábra

Zala megyei pályázatok a bevétel várható iránya szerint¹

A megvalósított gépberuházások többsége 10-15 éves, másodsorban 5 éves hasznos élettartammal rendelkezik. Kicserélni hasonló idő múlva tervezik azokat a pá-

¹ Forrás: saját statisztika

lyázók, vagyis körülbelül ilyen időtávban lehet számítani további pályázatok benyújtására, újabb támogatások igénylésére.

A benyújtott pályázatok többsége 2004-ben kiírt felhívásra került beadásra és egy komponensű volt.

Összegzés

A pályázók többsége a rendszer működésével kapcsolatosan a nagymértékű bürokráciát, az eljárási lassúságot, illetve a kiutalás elhúzódását említette fő problémaként. A vizsgált pályázatok viszonylag kis hányadában (26%) nem utaltak különösebb nehézségre, azonban itt is a lassúságot megjelölték esetleges akadályozó tényezőként.

Az adminisztrációt tekintve probléma a bonyolult, gyakorta nem egyértelmű megfogalmazás, a kiírásban nem szereplő tételek utólagos bekérése, a sokszor 2-3 hónapos válaszadási határidő. A pályázók többször is látszathianyosságnak értékelték az utólagosan bekért dokumentumokat. Nem tartják igazságosnak a pályázók azt sem, hogy míg a hiánypótlást szigorúan 8 napon belül be kell adni, addig például a válaszadás az utolsó, vagyis a 90. napon történik. Így előfordulhat, hogy 3 hiánypótlással majd háromnegyed évet „nyerhet” a minisztérium. További probléma a pályázat lezárását követően az elszámolás időbeli csúszása, mindez a pályázók véleménye szerint azzal a céllal, hogy minél később kelljen kifizetni a támogatást. Jelentősen csökkenthető lenne az átfutási idő például a hiánypótlások egy ütemben történő megkérésével, illetve másik oldalon annak egyszerre való megküldésével. Problémát jelent, hogy a különböző fázisokban adott pályázatot más-más ügyintéző vizsgálja meg, így esetleg más tartalmú felvilágosítást ad az ügyfélnek, illetve párhuzamosságok fordulhatnak elő, így a korábban már leadott anyag újbóli bekérésre is kerülhet.

A pályázók számára az egyik legnagyobb gondot az utólagos finanszírozási rendszer okozza, hiszen így tulajdonképpen saját erőből kell megvalósítani a beruházást, s csak ezt követően van lehetőség hozzájutni a támogatással fedezett részhez. A saját erőnek megfelelő bankszámlapénz zárolásra kerül, amelyet a vállalkozó az eljárás elhúzódása miatt sokszor egy éven túl sem tud mozgósítani. Így a likviditást sok esetben rövid lejáratú hitelekből tartják fenn, amellyel kapcsolatosan számottevő költség is felmerül. Több vállalkozó a késedelmek miatt nagy értékű megrendelések elvesztéséről, jelentős nagyságrendű veszteségről is beszámolt. A rendszer így több kisebb vállalkozás számára nem teszi lehetővé a pályázati lehetőségek kihasználását, vagy igénybevétel esetén a gazdálkodás ellehetetlenülését is okozhatja, hiszen pont ezt a szektort érinti leginkább a tőkehiány.

Problémát okoz az is, hogy az időbeli elhúzódás eredményeképpen a megvalósított beruházás tárgyában már bizonyos szintű avulás következik be, így az időközben viszonylag gyorsan megváltozott piaci igények megfelelő kielégítéséhez az eredetileg megvalósítani szándékozott beruházás már nem a legmegfelelőbb. A pályázat tárgyának módosítására viszont már nincs lehetősége a vállalkozónak.

Az időbeli késedelem során a vállalkozónak sokszor az eredetileg megjelölt költségekben, ráfordításokban bekövetkezett árváltozást, a forint árfolyamának esetleges módosulása miatti többletet is már saját erőből kell rendeznie, amelynek következményeképpen a teljes beruházási érték az eredetileg megjelölthöz képest akár 20%-kal is megnőhet a megvalósítás időpontjáig. A pályázók egy részénél növelte a ráfordításokat az ÁFA-visszaigénylési lehetőség időleges megszűntetése is.

Gondot jelent, hogy a vállalkozások többsége nincs tisztában az eljárási folyamattal, valamint annak idősükségletével, továbbá a felmerült összes költséggel, azok nagyságrendjével. Több vállalkozó szerint a kisebb nagyságrendű projektek esetén a pályázattal kapcsolatban felmerült költségeket éppen fedezi a kapott támogatás értéke.

Gátat képezhetnek a pályázat megvalósulását követően vállalandó kötelezettségek is, például az utólagos monitoringok annak költségeivel együtt vagy a beruházás tárgyának időbeli elidegenítési korlátja. Tisztában kell lenni azzal is, hogy ha a pályázó (neki fel nem róható okból) a szerződésben vállalt, számszerűen megállapított kötelezettségeit csak részben (legalább 75%-os arányban) teljesíti, a támogatás arányosan csökkentésre kerül. Ha felróható okból egyáltalán nem, vagy 75%-nál kisebb arányban teljesíti, a támogatás egészét az igénybevétel időpontjától számítva a mindenkor érvényes jegybanki alapkamat kétszeresével megnövelve kell visszafizetnie. Érdemes továbbá figyelni a kapcsolódó ÁFA-visszaigénylés szabályainak, az elszámolható költségek körének változására is.

A felfüggesztett, nem lehívott pályázatok értékelése

A hosszú átfutási idő miatt több szerződés is felmondásra került. Ennek okai között szerepelt például, hogy a vállalkozónak új szerződéseket kellett visszamondania, így a pályázat helyett előbb lízinggel meg tudta valósítani a beszerzést. Más esetben a változó gazdasági környezetben a pályázatban megjelölt beruházással nem tudták volna a vevő igényeit kielégíteni, így az már nem volt vállalható.

További nehézségként jelentkezett a fedezeti oldal megeremtése (a felajánlott fedezet nem került elfogadásra), a saját erő előteremtésének problémája, a pályázatban szereplő feltételek vállalhatóságának kérdése, a pályázattal kapcsolatban felmerült költségek és a támogatás arányának viszonya (például egy 50%-os támogatási arány akár 30%-osnak is minősülhet a felmerült költségek és az árváltozások miatt).

Azokban az esetekben, ahol a pályázati rendszerrel kapcsolatban nem említettek különösebb problémát, a támogatott tevékenység megszűnése, illetve az adott gépbeszerzés meg nem valósulása okozta a szerződés megghiúsulását, illetve a megítélt támogatás le nem hívását.

A tapasztalt problémák miatt a válaszadó vállalkozók 11%-a jelezte, hogy a továbbiakban nem kíván pályázatot beadni, esetleges beruházásait inkább hitelből valósítja meg, amely viszonylag gyors és tisztán átlátható, esetleg olcsóbb finanszírozást tesz lehetővé. Egyes vállalkozók csak abban az esetben nyújtanának be újabb pályamunkát, ha a pályázati rendszer megbízhatóvá és átláthatóvá válik.

Példaként tegyük fel, hogy egy 10 millió Ft-os összköltségű fejlesztés esetén nettó 35%-os támogatási aránnyal számolva 3,5 millió Ft kapható, a saját erő hitelből kerül finanszírozásra. Ekkor a főbb költségtelek az alábbiak lehetnek:

a pályázat megírása körülbelül.....	120 E Ft (100 E Ft+ÁFA),
5%-os jutalék	175 E Ft (3,5×5%),
az elszámolás	50 E Ft
bankgarancia a támogatás 120%-ára	63 E Ft (3,5×1,2×1,5%),
beruházás megvalósítása hitelből fél év alatt.....	520 E Ft (180/360×16%×6,5)
+ hitelbírálati díj.....	50 E Ft
a kifizetés 3/4 éves csúszása miatti hitelfelvétel kamata	420 E Ft (270/360*16%*3,5)
+ hitelbírálati díj.....	50 E Ft

Így 2,032 millió Ft marad a támogatásból, ami nagyjából 20%-os támogatási aránynak felelne meg. További költséget jelenthet pl. az aláírási címpéldány, a vállalkozó munkanapjainak költsége, plusz 1 fő alkalmazott felvételének ráfordításai.

III. KKV FEJLESZTÉS FŐ VONALAI 2007-2013 KÖZÖTT

A jövő évben kezdődő hétéves költségvetési periódusban a strukturális alapokból és a Kohéziós Alapból 22,4 milliárd euró összegű EU-támogatást hívhat le Magyarország, az önrészesedés mértéke a teljes felhasználható keret 15 százaléka, így összesen 26,2 milliárd eurót fordíthatunk fejlesztésekre. Ez – a Pénzügyminisztérium által 2007-re prognosztizált 265 Ft/euró árfolyammal számolva – összesen 6943 milliárd forintot jelent 2007 és 2013 között (magyar és uniós forrás).

A Kohéziós Alap forrásaihoz (melyek évente a teljes fejlesztési pénzeknek közel a harmadát teszik ki, nagyságrendileg tehát 300 Mrd Ft-ot) csak Brüsszel által elfogadott, szeptember 30-ig benyújtott konvergencia-program esetén juthatunk hozzá. A strukturális alapokhoz kapcsolódó két évre vonatkozó operatív programok (OP) október végéig kerülnek betervezésre.

A 2007-2013-as időszakra vonatkozó ún. hosszú távú kis- és középvállalkozásfejlesztési stratégia kidolgozása folyamatban van. Ennek keretében a KKV-khez kapcsolódó prioritások operatív programba illeszkedése az eddigiekhez képest jelentősen megváltozik, sőt a jelenlegi elképélések is tovább módosulhatnak. A továbbiakban a Gazdaságfejlesztés Operatív Programban (GOP) visszaszorul a vissza nem térítendő támogatások nyújtásának gyakorlata. Amennyiben megmarad, az szűkebb körben, inkább a középvállalkozói szektort célozza meg. A kisebb vállalkozások támogatása elsősorban a regionális operatív programokban szerepel majd, amelyben a helyi sajátosságok alapján határozzák meg, hogy milyen ágazat, illetve milyen tevékenység kerül elsősorban támogatásra.

A GOP-ban nem lesz külön KKV prioritás, helyette általában a vállalkozások finanszírozásáról kerülnek szempontok meghatározásra. A pénzügyi eszközök jelentős része az ún. JEREMIE Alapban kerül összegyűjtésre. A JEREMIE program célja a régiókban tevékenykedő KKV-k és mikrovállalkozások fejlesztési finanszírozáshoz való fokozottabb hozzáféréseinek támogatása. Az alap forrásaira nem a vállalkozások pályázhatnak közvetlenül, hanem egyenlő feltételek mellett a közreműködő szervezetek. Közreműködő szervezetnek azok minősülhetnek, amelyek megfelelnek az erre vonatkozó feltételeknek. Ezen intézmények vállalalkozási tőke-, kölcsön- és garanciaalapok, illetve mikrohitelző szervek lehetnek, amelyek közvetlen kapcsolatban állnak majd a vállalkozásokkal. A pénzügyi alap felhasználása a támogatások helyett olyan piaci alapú eszközökre koncentrálódik, mint a kölcsönök, a magántőke, a vállalalkozási tőke és a garancia. Igényelhetők beruházási támogatások főként klaszterek létrehozására vagy hálózatosodásra, valamint kiemelt hangsúlyt kap a képzés, tanácsadás támogatása.

A vállalkozásfejlesztés – még szintén kidolgozandó – tőkeprogramokhoz kapcsolódó elemei a 2006/C 194/02. számú, a kis- és középvállalkozásokba történő kockázati tőke-befektetések előmozdítását célzó állami támogatásokról szóló közösségi iránymutatás tartalmán alapulnak. A tagállamoknak intézkedéseiket a dokumentumban megjelölt szempontokkal kell majd összhangba hozniuk.

IRODALOMJEGYZÉK

KÁLLAY LÁSZLÓ - IMREH SZABOLCS: A kis- és középvállalkozás-fejlesztés gazdaságtana, Aula 2004.

Complex Jogtár

Ciklusértékelő KISS BÓDOG ZOLTÁNNAL, a Zala Megyei Közgyűlés elnökével – Nehéz négy év van mögöttünk.

<http://www.zala.hu/kozerdeku.php?hir=hirek&kod=000291>

Tájékoztató a magyarországi kis- és középvállalkozások fejlesztési tevékenységéről 2006 elején, beszámoló a Plato Magyarország program eredményeiről.

http://www.gkm.gov.hu/feladataink/kkv/vallakozaspol/plato_kkv.html

www.gvop.gov.hu

www.nfh.hu

www.portal.ksh.hu